

Tuulia Toivanen

Sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen musiikkikasvatuksessa

Kandidaatin tutkielma

KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA

Musiikkikasvatus

2025

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen musiikkikasvatuksessa (Tuulia Toivanen)

Kirjallisuuskatsaus, 28 sivua, 0 liitesivua

Huhtikuu 2025

Tasa-arvo kysymykset ovat ajankohtaisia nykyisen maailman tilanteen takia. Maailmalla on näkynyt viime aikoina, kuinka joitain sukupuoli-identiteettejä on pyritty jopa täysin kieltämään lailla. Myös musiikin alalla epätasa-arvoiset rakenteet ovat vieläkin nähtävästi esillä. Syvälle juurtuneet sukupuolittuneet stereotyyppit määräävät tänäkin päivänä, miten ihmisten kuuluisi ilmaista omaa sukupuoltaan musiikintunneilla. Tämän tutkielman tarkoitus on löytää tapoja, millä sukupuolten välistä tasa-arvoa voitaisiin lisätä musiikinopetuksessa.

Tutkielma on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena kokoamalla olemassa olevien tutkimuksien tuloksia yhteen. Esittelen tärkeät käsitteet, joita ovat sukupuoli, sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja sukupuolten välinen tasa-arvo. Käsitteelen tutkielmassa sukupuolen moninaisuutta musiikkikasvatuksessa, sukupuolittunutta musiikkia, ja musiikkikasvatusta, sekä sukupuolittunutta häirintää musiikin alalla. Tutkielma tarjoaa musiikinopettajille kattavia ohjeita sukupuolittuneiden käsitysten purkamiseksi, edistäen näin sukupuolten välistä tasa-arvoa luokkahuoneessa. Musiikinopettajan tulisi aktiivisesti kyseenalaistaa stereotyyppioita ja ennakkoluuloja, sekä luoda musiikintunneista turvallisia tiloja pohdinnalle ja keskustelulle. Opettajien olisi myös hyvä osallistua moninaisuutta käsitteleviin koulutuksiin ja etsiä itse tietoa sukupuolivähemmistöistä, jotta valmiudet kohdata moninaisuutta paranevat.

Avainsanat: sukupuoli-identiteetti, sukupuoli, musiikkikasvatus, tasa-arvo, sukupuolittuneisuus

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Toteutus	6
3	Teoreettinen viitekehys	8
3.1	Sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti	8
3.1.1	<i>Sukupuolen ilmaisu</i>	9
3.1.2	<i>Sukupuolten välinen tasa-arvo</i>	10
3.1.3	<i>Sukupuolen moninaisuus musiikkikasvatuksessa</i>	11
3.2	Sukupuolittunut musiikki	13
3.2.1	<i>Sukupuolittunut musiikkikasvatus</i>	15
3.2.2	<i>Sukupuolittunut häirintä musiikin alalla</i>	17
4	Tulokset	19
5	Pohdinta	21
6	Lähteet	24

1 Johdanto

Musiikki kuuluu jokaisen elämään tavalla tai toisella. Osalla voi olla soittoharrastus, osa taas enemmän vain kuluttaa musiikkia. Musiikilla on suurempi merkitys yhä useamman ihmisen arjessa kuin koskaan aikaisemmin (Macdonald ym., 2023). Musiikki ei ole pelkästään viihdyttävä taiteenmuoto, vaan siitä on myös paljon hyötyä niin fyysisesti kuin henkisesti. Musiikki lievittää kipua, sekä ahdistusta ja auttaa tunteiden käsittelyä (Pitkäniemi, 2020). Erityisesti tunteitaiteiden opetteluun, musiikki on loistava työkalu. Musiikki on perustavanlaatuisen viestinnän kanava, joka tarjoaa keinon, jonka avulla ihmiset voivat jakaa tunteita, aikomuksia ja merkityksiä, ilman yhteistä kieltä (Macdonald ym., 2023). Musiikki yhdistää ihmisiä ja siten luo yhteenkuuluvuudentunteen. Läpi elämän musiikki luo muistoja ja kasvattaa meitä, vaikka emme sitä aina huomaisikaan. Musiikinopettaja voi siis vaikuttaa oppilaaseen monella eri tavalla. Laulujen, sekä soittimien valinnalla voi olla huomaamaton vaikutus oppilaisiin.

Sukupuolten välistä epätasa-arvoa käsittelevien tutkimusten määrä on lähiaikoina kasvanut (Raine & Strong, 2019). Myös sukupuoli-identiteetistä on tullut paljon keskustelua herättävä aihe sekä yhteiskunnassa että musiikkikoulutuksessa (McBride & Palkki, 2020). Sukupuoli-identiteetin ilmaisu ei aina ole helppoa ja siihen voi liittyä erilaisia odotuksia. Musiikin alalla esimerkiksi joitain musiikillisia toimintoja pidetään ”naisellisina” tai ”miehisinä” (Dibben, 2023). Tällaiset mahdolliset sukupuoliroolit rakentuvat ja syventyvät koulussa, joka on keskeinen paikka sukupuolen rakentumisessa ja muodostumisessa (Armstrong, 2011). Opettajilla on siis iso vastuu luoda turvallinen ilmapiiri, missä oppilaat saavat samanlaista opetusta ja kohtelua sukupuolesta riippumatta.

Nykypäivänä voisi kuvitella, että perinteisistä sukupuolirooleista ja binäärisestä ajattelumallista (kaksi tiukasti määriteltyä vaihtoehtoa: mies tai nainen) ajattelumallista pyritään pääsemään eroon. Kuitenkin esimerkiksi yhä useampi nuori mies omaa nykypäivänä konservatiivisia ajatusmalleja (Pasanen, 2024). Tänäkin päivänä moninaisuutta ja tasa-arvoa pyritään rajoittamaan ja jopa sulkemaan kokonaan pois. Nykyinen Yhdysvaltain presidentti Donald Trump peruutti pian virkavalansa vannottuaan määräyksen, jonka tarkoituksena oli estää sukupuoli-identiteettiin tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä. Trump allekirjoitti myös määräyksen, jossa tunnustetaan vain kaksi sukupuolta, mies ja nainen, ja julistetaan, että niitä ei voi muuttaa (Wendling Mike & Epstein Kayla, 2025). Tällaiset toimet voivat mahdollisesti olla todella vahingollisia ja lisätä laajemmin vihamielisyyttä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan.

Tasa-arvo kysymykset kiinnostavat minua erityisen paljon. Pyrin itse olemaan aina heikompien puolella ja tulevana opettajan haluaisin opettaa samanlaista maailman kuvaa oppilailleni. Minua kiinnostaa, millä tavoin voisin tulevana musiikinopettajan lisätä sukupuolten tasa-arvoa musiikkikasvatuksessa. Näin ollen tämän kandidaatintutkielman tutkimuskysymykseksi muodostui: kuinka lisätä sukupuolten tasa-arvoa musiikkikasvatuksessa?

2 Toteutus

Toteutan tutkielman kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jonka kautta jo tehdystä tutkimuksesta tehdään uutta tutkimusta eli kootaan tutkielman tuloksia, jotka ovat perusta uusille tutkimustuloksille (Salminen, 2011). Tutkimuksella pyrin kuvaamaan, selittämään, tulkitsemaan tai ymmärtämään joitakin yhteisiä piirteitä (Puusa ym., 2020). Kirjallisuuskatsausta luonnehditaan yleisesti metodiksi ja tutkimustekniikaksi, jolla tutkitaan tehtyä tutkimusta (Salminen, 2011). On myös hyödyllistä ottaa huomioon, mitä kirjallisuuskatsaus ei ole. Kirjallisuuskatsaukseni sisältää kriittistä tarkastelua, eikä se ole lähdeluettelo selvityksien kanssa eikä kirja-arvostelu (Salminen, 2011). Kirjallisuuskatsauksen ydin on valitun aiheen kirjallisuuteen tutustuminen. Varmuus aiotun tutkimuksen tarpeellisuudesta selviää kirjallisuuteen tutustumisella (Hirsjärvi, 1986). Kirjallisuuskatsaukseni tehtävänä on tarkastella, millä näkökulmilla ja miten asiaa on aiemmin tutkittu, sekä miten suunniteltu tutkimus liittyy jo olemassa oleviin tutkimuksiin (Hirsjärvi ym., 2000).

Kirjallisuuskatsausta tehdessä, olen pyrkinyt ottamaan huomioon eettiset periaatteet. Olen reflektoinut omia käytäntöjä tutkijana, jotta tutkielma olisi eettisesti ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti toteutettu. Minulla tutkijana etiikka joutuu koetukselle tutkimusprosessin aikana lukuisia kertoja, sillä jokainen tutkimus sisältää monia eri päätöksiä (Eskola & Suoranta, 1998). Hyvän tieteellisen käytännön mukaan noudatin tutkielmassani tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä, sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa (Kuula-Luumi, 2011). Hyvään tutkimusetiikkaan kuuluu myös kyky ja halu keskustella avoimesti esiin nousevista kriittisistä kysymyksistä ja ongelmista (Kuula-Luumi, 2011).

Loukkaavia käytäntöjä tieteellisessä tutkimuksessa ovat esimerkiksi tutkimustulosten tai käytettyjen menetelmien huolimaton ja siten harhaanjohtava raportointi, tulosten puutteellinen kirjaaminen tai samojen tulosten julkaiseminen useita kertoja (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Jokaiseen eettiseen kysymykseen ei kuitenkaan löydy kaiken kattavaa, aukotonta säännöstöä, minkä vuoksi tutkijan on itse tehtävä ratkaisut (Eskola & Suoranta, 1998; Kuula-Luumi, 2011). Konkreettisten ratkaisujen tekemisessä auttaa lakien ja eettisten normien tuntemus, mutta tutkimustyössä tehtävistä ratkaisuista ja valinnoista jokainen kantaa itse vastuun (Kuula-Luumi, 2011).

Tiedonhaussa suosin mahdollisimman tuoreita ja ajankohtaisia lähteitä viimeisen 10 vuoden ajalta. Otin kuitenkin vanhempiakin lähteitä (joista osa klassikkoteoksia) tutkimukseeni, joita

ilman tietyistä aiheista olisi ollut vaikea kirjoittaa. Tiedonhakuvälineenä käytin enimmäkseen Oula-Finnaa, Google Scholar, sekä Scopusta. Hain artikkeleita ja kirjoja suomeksi, sekä englanniksi ja käytin erilaisia hakusanayhdistelmiä. Hakusanoina käytin *music education*, *gender identity*, *teaching*, *gendering*, *gender*, *equality*, *musiikkikasvatus* ja *sukupuoli-identiteetti*. Olen käyttänyt ChatGPT- ja DeepL- tekoälyohjelmia kääntämisen ja tiedonhaun apuna. Olen kuitenkin aina etsinyt itse tekoälyn antamat lähteet ja varmistanut niiden olevan vertaisarvioituja. Tutkielmaani liittyen löytyi hyvin aineistoa ja ajankohtaisia lähteitä, jotka olivat enimmäkseen englanninkielisiä.

3 Teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa esittelen keskeiset käsitteet, joita ovat sukupuoli, sukupuoli-identiteetti (3.1), sukupuolen ilmaisu (3.1.1) ja sukupuolten välinen tasa-arvo (3.1.2). Kappaleissa sukupuolen moninaisuus musiikkikasvatuksessa (3.1.3), sukupuolittunut musiikki (3.2), sukupuolittunut musiikkikasvatus (3.2.1) ja sukupuolittunut häirintä musiikin alalla (3.2.2) esittelen tutkimuksia ja tuloksia kyseisistä aiheista.

3.1 Sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti

Sukupuolikäsitteen määrittely on sekä erittäin tärkeää, että monimutkaista (Lindqvist ym., 2021). Biologinen sukupuoli (*sex*) ja sukupuoli (*gender*) ovat eriasioita. Sukupuoli (*gender*) ei ole yksinomaan sidoksissa fyysiseen anatomiaan (Healey, 2014). Sukupuoli on sosiaalinen konstruktio, joka liittyy vain osittain biologiaan, joka sekin on sosiaalinen konstruktio (Demos & Segal, 2017). Cosker-Rowlandin (2023) mukaan sukupuoli on ominaisuus, joka määrittää, olemmeko nainen, mies tai jotain muuta sukupuolta. Sukupuoli vaikuttaa jokaiseen sekä hienovaraisilla, että näkyvillä tavoilla, muokaten merkittävästi elämäkokemuksia, ihmissuhteita ja mahdollisuuksia (Ervin ym., 2023).

Länsimainen kulttuuri on alkanut pitää sukupuolta binäärisenä käsitteenä, jossa on kaksi tiukasti määriteltyä vaihtoehtoa: mies tai nainen, jotka molemmat perustuvat henkilön fyysiseen anatomiaan. Mutta vaikka sukupuoli rajattaisiinkin biologiseen peruskäsitteistöön, binäärinen käsite ei silti pysty kuvaamaan olemassa olevaa rikasta sukupuolen vaihtelua (Healey, 2014). Lindqvist ja kollegat (2021) suosittelivat, että tutkijat tarkastelisivat sukupuolta kaikki sen osa-alueet huomioiden, joita ovat ruumiilliset ominaisuudet, itse määritelty sukupuoli-identiteetti, juridinen sukupuoli ja sukupuolen ilmaisu.

Sukupuoli-identiteetti on yksilön käsitys itsestään naisena, miehenä, sukupuolettomana tai muunsukupuolisena (Cosker-Rowland, 2023). Sukupuoli-identiteetti viittaa siis siihen, missä määrin henkilö kokee itsensä samanlaiseksi kuin tietyn sukupuolen edustajat. Kokemus omasta sukupuolesta vaikuttaa suurelta osin siihen, miten ihmiset näkevät itsensä, sekä muodostaa tärkeän perustan heidän vuorovaikutukselleen muiden kanssa (Steensma ym., 2013). Healeyn (2014) mukaan sukupuoli on ehkä ihmisen identiteetin perustavanlaatuisin osa-alue, ja se vaikuttaa syvästi kaikkiin elämän vaiheisiin. Itsensä identifiointi tietyksi sukupuoleksi edellyttää

kykyä ajatella, sanoa tai olla halukas sanomaan, että on tietyn sukupuolen omaava henkilö (Cosker-Rowland, 2023).

Sukupuoli-identiteetti kehittyy yleensä synnynnäisen sukupuolen mukaisesti (Steensma ym., 2013). Jotkut ihmiset ovat kroonisesti alttiimpia samaistumaan sukupuoliryhmäänsä kuin toiset. Heille sukupuolen itsekategoriointi on pysyvä ominaisuus, joka ilmenee useissa tilanteissa (Wood & Eagly, 2015). Sukupuoli-identiteetti on sisäisesti koettu, eikä se välttämättä ole näkyvissä muille. Se ei automaattisesti vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta, ja se voi kehittyä ja muuttua elämän aikana (Wood & Eagly, 2015). Psykologiassa ja psykiatriassa sukupuoli-identiteetille on kehittynyt ainakin kaksi erilaista merkitystä, joita ovat tunne minuudesta, joka on hieman enemmän kuin henkilön anatominen tietoisuus ja tunne siitä, että itsellään on tiettyjä ominaisuuksia, jotka ovat stereotyyppisiä eri sukupuolille (Miller, 2014). Kontekstuaalisuuden mukaan sukupuolen määrittävät piirteet vaihtelevat kontekstista toiseen, joten se, määrittääkö sukupuoli-identiteettimme sukupuoltamme, vaihtelee kontekstin mukaan (Cosker-Rowland, 2023).

Sukupuolidysforia viittaa ahdistukseen, joka johtuu koetun tai ilmaistun sukupuolen ja syntymässä määritellyn sukupuolen välisestä ristiriidasta. Sukupuolidysforiaa kokevilla yksilöillä voi kehittyä sukupuoli-identiteetti, joka ei vastaa sukupuolikromosomeja, sukurauhasia ja sukupuolielimiä, vaikka kaikki fyysiset sukupuoliominaisuudet olisivat yhteneväiset (Steensma ym., 2013). Sukupuoli-identiteetti voi olla enemmän tai vähemmän vaihteleva, tai muuttua ajan ja kontekstien mukaan (Lindqvist ym., 2021). Sukupuolen kirjo edustaa yksinkertaisesti vivah-teikkaampaa ja viime kädessä aitoa mallia ihmisen sukupuolesta (Healey, 2014).

3.1.1 Sukupuolen ilmaisu

Sukupuolen ilmaisulla viitataan siihen, miten henkilö ilmaisee sukupuoli-identiteettiään esimerkiksi ulkonäön ja käyttäytymisen kautta (Feeney & Freeman, 2019; Palkki, 2019). Tapa, jolla henkilö tietoisesti ilmaisee itseään, ei kerro hänen biologisesta sukupuolestaan vaan sukupuoli-identiteetistään (Mazursky, 2025). Sukupuolen ilmaisu voi olla myös alitajuista ja se voi heijastaa tai olla heijastamatta sukupuoli-identiteettiä (Vora & Sousa, 2022). Monet sukupuoleen liittyvät tekijät ovat sosiaalisesti rakentuneita, erityisesti sukupuolen ilmaisun osalta (Healey, 2014). Butlerin (1999) mukaan sukupuoli ei ole synnynnäinen tai pysyvä ominaisuus, vaan se rakentuu performatiivisten tekojen kautta. Tällöin voisi olettaa, että kaikkien ruumiil-

listen esitysten elementtejä voisi lukea sukupuolen metaforiksi silloinkin, kun ne näyttävät olevan muiden asioiden esityksiä (Cusick, 1994). Esimerkki tällaisesta ruumiillisesta esityksestä voisi olla musiikin esittäminen. Taidetta ei ole olemassa ennen kuin keho tekee tai vastaanottaa sitä (Cusick, 1994). Laulaja tai soittaja esittää ensisijaisesti omaa identiteettiään muusikkona sosiaalisissa tilanteissa (Auslander, 2006).

Jos lapsilta evätään mahdollisuus ilmaista itseään pakottamalla heidät hyväksymään aikuisten näkemykset sukupuolen mukaisesta käyttäytymisestä, se todennäköisesti vahingoittaa lapsen itsetuntoa (Feeney & Freeman, 2019). Yksilöillä ja sosiaalisilla ryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa muiden käsityksiin siitä, mitä luokitellaan maskuliiniseksi ja mikä feminiiniseksi musiikin alalla (Curtis, 2017). Jos sukupuolen ominaisuudet eivät ole ilmaisevia vaan performatiivisia, muodostavat ne identiteetin, jota niiden sanotaan ilmaisevan tai paljastavan (Butler, 1999). Vaikka oletetaan, että esittäjän persoona näkyy enemmän tai vähemmän jokaisessa esityksessä, se muovautuu kussakin esityksessä neuvottelemalla yhteisymmärrys yleisön kanssa (Auslander, 2006).

3.1.2 Sukupuolten välinen tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvo toteutuu silloin, kun naisilla ja miehillä on samat oikeudet ja mahdollisuudet kaikilla elämän osa alueilla. Yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoaminen miehille ja naisille olennainen osa demokraattisen yhteiskunnan poliittista, sosiaalista ja taloudellista kehitystä. Kun kaikilla yksilöillä on yhtäläiset mahdollisuudet, koko yhteiskunta hyötyy (Stumbrienė ym., 2025). Mikään maa maailmassa ei kuitenkaan ole saavuttanut tätä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Sukupuolten välinen epätasa-arvo on olemassa kaikissa maailman maissa ja alueilla, mutta niiden luonne ja taso vaihtelee (Bhatti, 2024). Vaikka viime vuosikymmeninä on tapahtunut paljon edistystä, sukupuolten välinen epätasa-arvo on edelleen suuri (Hardies, 2022). Naisten ja miesten välisen tasa-arvon periaate on yksi Euroopan unionin keskeisistä arvoista (Stumbrienė ym., 2025).

Suomen perustuslaissa on määrätty tasa-arvolaki, jonka tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Lain tavoitteena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä (Finlex, 2025). Tasa-arvolaki määrää myös kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että kaikilla olisi samat mah-

dollisuudet koulutukseen sukupuoleen katsomatta. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista. Sen tulee olla myös saavutettavaa ja huomioida oppimisympäristön esteettömyys (Opetushallitus, 2014).

Sukupuolten väliset erot taloudellisessa ja poliittisessa osallistumisessa, mahdollisuuksien ja päätöksentekovallan saannissa sekä sukupuolirooleihin liittyvissä sosiaalisissa normeissa ja odotuksissa tekevät maailmasta edelleen sukupuolten kannalta eriarvoisen (Bhatti, 2024). Sukupuoliroolit ovat kulttuurisesti kontekstisidonnaisia ominaisuuksia, jotka liittyvät maskuliinisuuteen ja feminiinisuuteen ja jotka on hyväksytty normaaleiksi tietyssä kontekstissa (Palkki, 2019). Sosiaalisilla normeilla on tärkeä rooli sukupuolten välisen epätasa-arvon ylläpitämisessä, mutta tutkijat ovat kiinnittäneet vain vähän huomiota niihin järjestelmiin, joiden kautta sukupuolinormit voivat muuttua (Hardies, 2022). Kuitenkin viime vuosikymmenen aikana saavutettu hidaskas edistyminen osoittaa, että muutos on mahdollista (Bhatti, 2024).

3.1.3 Sukupuolen moninaisuus musiikkikasvatuksessa

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön (LGBTG+) kuuluvien opiskelijoihin kohdistuva häirintä on laajalle levinnyt ongelma kouluissa ympäri maailmaa (Meyer ym., 2025). LGBTQ+-yhteisö on usein suljettu pois tai hiljennetty musiikin luokkahuoneessa ja populaarimusiikin sisällä, varsinkin jos kasvattaja ei halua nähdä erilaisia mahdollisuuksia siinä, miten kannustaa populaarimusiikin harrastamista luokissa (Bylica & Wright, 2019). Transsukupuolisuuteen liittyvä tutkimus musiikkikasvatuksessa on toistaiseksi melko vähäistä, mutta se on kasvava tutkimusala (Silveira, 2019).

Skjekstad ja Ellefsen (2024) pitävät queer-pedagogiikkaa mahdollisena lähtökohtana stereotyyppien haastamiselle ja binäärien ylittävälle ajattelulle, mutta myöntävät myös, että asian monimutkaisuus saattaa lannistaa opettajia käsittelemään tiettyjä aiheita luokkahuoneessa. Queer-pedagogiikassa pyritään tarkastelemaan sellaisia sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevia sisältöjä, jotka yleensä sivuutetaan epäoleellisina ja merkityksettöminä (Naskali, 2010). Silveiran ja Goffin (2016) tutkimuksessa musiikinopettajien asenteiden todettiin olevan keskimäärin melko myönteisiä sekä transsukupuolisia yksilöitä että heitä tukevia koulun käytäntöjä kohtaan. Osa Pääkkölän ja kollegoiden (2021) tutkimukseen vastanneista toisaalta koki, ettei oman sukupuolen vuoksi ole annettu lainkaan mahdollisuutta soittaa, varsinkaan muiden nähden ja kuullen. Ehkä on välttämätöntä, että tytöksi identifioituneille oppilaille, olisi turvallinen paikka kaukana

heteromies-ilmeestä, jossa he voisivat kehittää luottamusta, tutkia ja oppia samankaltaisten roolimallien parissa ja pois stereotyyppioista (Bylica & Wright, 2019). Saman sukupuolinen oppimisympäristö on monille helpommin lähestyttävä, erityisesti aloilla, joilla miehet ovat perinteisesti enemmistössä (Pääkkölä ym., 2021).

Silveira (2019) tutki yhden transsukupuolisen musiikkikasvatuksen opiskelijan kokemuksia ja identiteetin kehitystä pienessä yksityisessä yliopistossa. Tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastatteluprotokollaa ja opiskelijan kanssa järjestettiin noin 14 viikoittaista kahdenkeskistä tapaamista. Opiskelijan kokemukset musiikinopettajan tuesta liittyivät pääasiassa pedagogiikkaan ja sisältötietoon, eivätkä välttämättä hänen identiteettikamppailuihinsa (Silveira, 2019). Opiskelija koki, ettei hän saanut tarpeeksi tukea musiikintunneilla ilmaistakseen itseään ja mietti, miksei sukupuolen ilmaisusta puhuttu, musiikin ollessa kuitenkin niin vahvasti kiinnostunut ihmisten identiteettiin (Silveira, 2019). Musiikinopettajan tuki voi olla todella merkittävää sukupuoli-identiteetin kehitykselle (Palkki, 2019). Kasvattajien rooli on luoda turvallinen ja reflektiivinen tila, jossa lapset voivat kehittää kiinnostuksen kohteitaan ja identiteettiään. Samalla kasvattajan tehtävänä on toimia vastapainona vallitseville sukupuolistereotyyppioille (Feehey & Freeman, 2019). Epätasa-arvon huomaaminen, tunnistaminen ja nimeäminen vaatii rohkeutta vaativia keskusteluja niin kasvattajan kuin opiskelijoidenkin puolelta (Raine & Strong, 2019). Musiikinopettajilla voi olla myös tärkeä merkitys musiikinopiskelijoiden sosioemotionaalisessa kehityksessä (Palkki, 2019).

Palkki (2019) tutki kolmen transsukupuolisen oppilaan kokemuksia Yhdysvaltojen toisen asteen koulun kuoro-ohjelmissa. Tutkimuksessa keskityttiin erityisesti siihen, miten nämä oppilaat käsittelivät sukupuoli-identiteettiään koulun kuoroympäristössä, sekä miten opettajat, koulut ja organisaatiot vaikuttivat kokemukseen. Palkki (2019) muistuttaa kuinka tärkeä tutkimus on, jotta opettajat ymmärtäisivät, kuinka heidän puolustustyönsä voi konkreettisesti vaikuttaa trans-opiskelijoiden elämäkokemuksiin. Skjekstad ja Ellefsen (2024) korostaa, että opettajakoulutuksessa on tärkeää kiinnittää entistä enemmän huomiota sukupuolen moninaisuuteen ja sukupuolittuneisiin identiteetteihin queer-pedagogisen ajattelun mukaisesti. Heidän mukaansa musiikinopettajille olisi tarjottava välineitä ja resursseja, jotka valmistavat heitä käsittelemään yhä monimutkaisempaa sukupuolta laajentavien oppilaiden ja queer-identiteettien muodostamaa maisemaa. Queer-teoriassa tarkastellaan heteronormatiivisuuden erilaisia institutionaalisia ja sosiaalisia rakenteita (Rideout, 2023). Queer-musiikin, musiikkivideoiden, queer-persoonien ja muiden queer-ilmaisujen tutkiminen populaarikulttuurista ja sosiaalisen median foorumeilta

voi olla hyödyllinen väline queer-pedagogiikan pohtimisessa musiikkikasvatuksen kontekstissa (Skjelstad & Ellefsen, 2024).

Monipuolisten kulttuuritekstien sisällyttäminen musiikinopetukseen voi antaa monipuolisemman kuvan sukupuolen ilmaisusta mediassa ja siten tehdä musiikkitunneista turvallisia tiloja kaikille osallistujille, niin oppilaille kuin opettajillekin (Skjelstad & Ellefsen, 2024). Jotta musiikinopettajat voisivat tukea transsukupuolisia oppilaita omissa luokkahuoneissamme ja opettajiksi valmistuvien oppilaiden luokkahuoneissa, heidän on aktiivisesti kyseenalaistettava stereotyyppiat ja ennakkoluulot (Silveira, 2019). Esimerkiksi se, että oppilaiden annetaan pohtia musiikin avulla yhteiskunnallisia kysymyksiä, on hyvä lähtökohta stereotyyppien haastamiselle ja sille, että musiikkitunneista tehdään turvallisia tiloja pohdinnalle ja keskustelulle (Skjelstad & Ellefsen, 2024). On odotettavissa, että opettajat haastavat stereotyyppisiä sukupuolirooleja ja -ilmaisuja kasvatuksellisista syistä, mutta heidän pyrkimyksensä kumota tai laajentaa stereotyyppisiä sukupuolikäyttäytymisiä ja -mieltymyksiä yleensä vain vahvistavat binääristä ajattelua (Skjelstad & Ellefsen, 2024).

3.2 Sukupuolittunut musiikki

Musiikin sukupuolittuneisuus asettaa rajoituksia musiikilliselle osallistumiselle ja ymmärtämiselle (Curtis, 2017). Musiikkia ei ole mahdollista kuulla ilman jonkinlaisia mielikuvia. Alitajuisesti musiikkikappale voi saada meidät miettimään esimerkiksi, mitä soittajilla on päällään ja kuka kyseistä musiikkia kuuntelee (Green, 1997). Kaikissa yhteisöissä tehdään sukupuoleen perustuvia sosiaalisia erotteluita: esimerkiksi osa töistä luokitellaan ”naisten työkseen ja osa ”miesten työkseen” (Dibben, 2023). Yksilöt sisäistävät omaan identiteettiinsä juuri tällaisia ominaisuuksia, joita naisten ja miesten tyypillisiin rooleihin liitetään (Wood & Eagly, 2015). Vanhemman ja lapsen välinen sukupuolittunut vuorovaikutus alkaa heti, kun vauvan sukupuoli on tiedossa (Healey, 2014), ja jo noin 3 vuoden iässä lapset ovat tietoisia musiikkikäyttäytymiseen liittyvistä sukupuolistereotyyppioista, todellisista eroista, sekä laajalti vallitsevista uskomuksista (Dibben, 2023).

Musiikin kontekstissa, monet soittimet on jaettu eri sukupuolille sopiviksi. Erityisesti laulu, lyömä- ja puhallinsoittimet sekä sähkökitara on merkitty sukupuolen mukaan (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025). Pääkkölän ja kollegoiden (2021) tekemän tutkimuksen vastauksissa näkyi yhä viitteitä siitä, kuinka opettajat pyrkivät suorasti tai epäsuorasti vaikuttamaan

instrumenttivalintoihin. Naisten ja miesten musiikilliset preferenssit heijastavat sukupuolirooleihin liittyviä stereotypioita. Esimerkiksi naiset suosivat yleensä hiljaista, rauhallista, perinteistä ja ennustettavaa musiikkia, sekä ovat valmiita näyttämään tunteita ja nautintoa musiikkia kohtaan. Nämä esimerkit heijastavat kulttuurisesti hyväksyttäviä piirteitä naisista, joita ovat esimerkiksi sopeutuvaisuus, pidättyväisyys, herkkyyys, luotettavuus ja käytöstapojen noudattaminen (Trollinger, 2021). Sukupuoli ei kuitenkaan määrää, minkälaisia mieltymyksiä yksilöllä täytyisi olla. Mies voi yhtä hyvin olla feminiininen, kuin nainen maskuliininen (Dibben, 2023). Toisaalta, vaikka tietoisuus soittimien sukupuolittuneisuudesta todennäköisesti vähentää sukupuolistereotypioita, on mahdollista, että sukupuolen ja soittimen väliset yhteydet ovat alitajuisesti ja syvälle kielijärjestelmiin juurtuneita ja mahdollisesti historiallisiin perinteisiin perustuvia (Trollinger, 2021).

Menneisyyden musiikin analyysi paljastaa erilaisia tapoja, joilla sukupuoli on koodattu musiikkiin, sekä sukupuolten välisten suhteiden organisoitumisen eri historiallisina aikoina (Macdonald ym., 2023). Sukupuolella on ollut todella vaikutusvaltainen rooli musiikin esittämisessä ja opettamisessa yli kahdensadan vuoden ajan (Curtis, 2017). Historiaa tarkasteltaessa on perusteltua olettaa, että lähes kaikki kuulemamme musiikki on sävelletty miesten toimesta (Green, 2010). Musiikillisen merkityksen tuottaminen ja toistaminen sukupuolittuneena on ollut keskeistä naisten musiikillisten käytäntöjen hallinnassa läpi historian (Green, 1997).

Cannizzo ja Strong (2020) tutkivat miten tietyt kulttuuriset ja ammatilliset puhetavat ylläpitävät sukupuolten välistä eriarvoisuutta luovilla aloilla. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla 11 naista ja 17 miestä, jotka työskentelevät elokuvasäveltäjinä (*screen composer*) Australiassa. Kaikki haastatteluun osallistuneet ilmaisivat kannattavansa jonkinlaista tasa-arvoa elokuva- ja musiikkialalla. Kuitenkin samaan aikaan tutkimus osoitti, että tietyt kulttuuriset ja ammatilliset puhetavat olivat ristiriidassa tasa-arvon tavoitteiden kanssa tai heikensivät sitä (Cannizzo & Strong, 2020). Tämä osoittaa, että alan osaajien keskuudessa vallitsee tietynlaista ristiriitaista suhtautumista aihetta kohtaan.

Tutkimuksessa selvisi, että lasten kasvatus- ja hoitovelvollisuudet sekä teknologian sukupuolittuminen ovat myös merkittäviä eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä musiikin alalla (Cannizzo & Strong, 2020). Naiset kokevat usein olevansa harvinaisia miesvaltaisissa luokissa, mikä aiheuttaa negatiivisia tunteita ja johtaa siihen, että heidän täytyy muuttaa käyttäytymistään sopeutuakseen miesvaltaiseen ympäristöön, joka siten vahvistaa mielikuvaa musiikkitekniikasta maskuliinisena alana (Hopkins & Berkers, 2019). Tutkijat korostavat, että pelkkä naisten

rohkaiseminen ei riitä, vaan on pureuduttava syvälle juurtuneisiin kulttuurisiin uskomuksiin ja työelämän käytäntöihin (Cannizzo & Strong, 2020).

3.2.1 Sukupuolittunut musiikkikasvatus

Opettajilla on keskeinen rooli odotuksien asettamisessa, jotka perustuvat käsityksiin yhteiskunnasta ja eri ryhmien roolista siinä (Armstrong, 2011). Myös oppilaat, kuten opettajatkin tuovat esille musiikkia ja sukupuolta koskevia rakenteita. Toistamme musiikin historiallisen perintömme jättämiä sukupuolittuneita käytäntöjä ja merkityksiä ilman, että välttämättä tiedostamme sitä (Green, 1997). Koulu ylläpitää myös näitä hienovaraisia käsityksiä feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta erilaisten musiikillisten käytäntöjen ja tyylien kautta, joihin oppilaat ilmaisevat halunsa mukautua; ei välttämättä itse kouluun, vaan laajempaan sukupuolen sosiaaliseen rakentumiseen (Green, 2010).

Borgström Källén ja Ferm Almqvist (2025) tarkastelivat sukupuolten välisen tasa-arvon rakentumista Virossa, Suomessa, Unkarissa ja Ruotsissa. Tutkimuksessa haastateltiin johtajia, opettajia ja opiskelijoita neljässä eri musiikkiopistossa. Tavoitteena oli tunnistaa esteitä sukupuolten tasa-arvolle ja arvioida tasa-arvoa edistävien toimien vaikutuksia musiikkikoulutuksessa (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025). Tutkimuksessa käytettiin Raewyn Connellin sukupuoliteoriaa ja Pierre Bourdieun kenttäteoriaa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että naismuusikot nähdään usein ensisijaisesti naisina eikä muusikkoina (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025). Tähän mahdollisesti vaikuttaa se, miten naisten sosiaalisesti rakennetut perheroolit nähdään yhteiskunnassa todennäköisemmin musiikillisen elämänsä edelle menevinä kuin miesten roolit samassa kontekstissa (Curtis, 2017). Myös Wernerin ja Kuusen (2023) tutkimuksen vastauksissa kävi ilmi, että naisen sukupuoli rakentui usein uraan ja perheeseen liittyväksi. Naispuolisen soittajan esityksen sukupuolittuneisuus saattaa jopa heikentää hänen esityksensä arvoa yleisön silmissä. Esitys vaihtaa merkitystä, kun kuuntelija saa tietää, että esittäjä tai säveltäjä onkin nainen, eikä mies (Green, 2010). Jokaisessa neljässä musiikkioppilaitoksessa oli samankaltaisia havaintoja siitä, että naisvartaloit kuvataan normaalista poikkeavina, erityiskohtelua ja erityisohjeita tarvitsevinä (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025).

Skjelstad ja Ellefsen (2024) saivat selville tutkimuksessaan, että vaikka opettajat eivät halunneetkaan stereotypisoida, haastatteluaineistossa esiintyi sukupuolittuneita arkkityyppejä, kuten ”kovat pojat” ja ”kuorotytöt”. Tutkimuksen johtopäätöksistä tuli ilmi, että sukupuolittuneet valtasuhteet ovat läsnä kaikissa neljässä tässä tutkimuksessa tarkastellussa laitoksessa riippumatta

siitä, olivatko ne toteuttaneet sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimia vai eivät. Haasteena oli kuitenkin se, että tietoisuus sukupuolten välisestä eriarvoisuudesta ei välttämättä merkitse muutosta musiikin korkeakoulukäytännöissä (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025).

Werner ja Kuusi (2023) tarkastelivat tutkimuksessaan sukupuolten tasa-arvosta käytävää keskustelua klassisen musiikin korkeakoulutuksessa Suomen, Viron ja Unkarin oppilaitoksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, miten sukupuolesta ja sukupuolten tasa-arvosta puhutaan klassisen musiikin korkeakoulutuksessa, analysoida, miten se koetaan ja millä termeillä sitä kuvataan. Tutkimuksessa haastateltiin 22 opettajaa ja johtajaa sekä 23 opiskelijaa klassisen musiikin esitysohjelmista kolmessa musiikkiopistossa, joita olivat Liszt Ferencin musiikkiakatemiassa, Viron musiikki- ja teatteriakatemiassa ja Sibelius-Akatemiassa, taidekorkeakoulussa Helsingissä (Werner & Kuusi, 2023).

Osa vastaajista pohti, suosittiinko miehiä vain heidän sukupuolensa perusteella vai oliko kyse oikeasta osaamisesta. Opiskelijat mainitsivat, että ei ole voida varmuudella tietää, valitaanko jotkut miesopiskelijat konsertteihin siksi, että he ovat todella lahjakkaita soittamaan vai siksi, että heitä suositaan (Werner & Kuusi, 2023). Monet Cannizzon ja Strongin (2020) haastatteluun osallistuneista eivät kokeneet tasa-arvotoimia tarpeellisiksi, vaan ajattelivat, että sukupuolten väliset erot ovat luonnollisia ja vain lahjakkuus ratkaisee. Pienempi osa Wernerin ja Kuusen (2023) tutkimukseen vastanneista oli myös sitä mieltä, että mahdollisuudet ovat samat kaikille sukupuolesta riippumatta ja kyse on vain omasta aktiivisuudesta tai päättäväisyydestä. Cannizzon ja Strongin (2020) tutkimuksessa sekä nais- että miesvastaajat pitivät itseluottamusta hyvin sukupuolittuneena, sillä miehillä katsottiin olevan tämä ominaisuus ja naisilla ei.

Wernerin ja Kuusen (2023) tutkimuksessa kävi ilmi myös, että naisia verrattiin miehiin, kun taas miehiä ei koskaan asetettu vertailuun naisten kanssa. Jotkin lainauksista osoittivat, että naisten on oltava parempia kuin miesten saavuttaakseen saman menestyksen kuin miehet, heidän on aina osoitettava olevansa kyvykkäämpiä kuin miehet menestyäkseen (Werner & Kuusi, 2023). Laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa naisten voi olla vaikea vahvistaa myönteistä sosiaalista identiteettiä, koska valta ja resurssit määrittellä arvoja julkisella tasolla ovat pääasiassa miesten hallussa (Green, 2010). Sukupuolten tasa-arvon sitominen naisiin on myös potentiaalisesti riskialtista, koska naiset esitetään tässä keskustelussa pohjimmiltaan erilaisina kuin miehet ja ”ongelmana”, joka sukupuolten tasa-arvon on ratkaistava. Keskittyminen naisiin ryhmänä jäsentää naiset erilaisiksi, kuin miehet (Werner & Kuusi, 2023).

3.2.2 Sukupuolittunut häirintä musiikin alalla

Koulukiusaamiseen ja -ahdisteluun puuttuminen on erittäin tärkeää turvallisempien ja myönteisempien oppimisympäristöjen luomiseksi (Meyer ym., 2025). Musiikinopettajien epäasiallisesta käytösestä on viime vuosina ryhdytty puhumaan julkisesti, jonka voisi luulla asettavan yhä kovempaa painetta puuttua epäasiallisuuteen instituutioiden sisällä (Pääkkölä ym., 2021). Häirinnällä, jota esiintyy sekä muodollisessa ja epämuodollisessa musiikkikoulutuksessa ja -opetuksessa, voi olla pitkäaikaisia seurauksia muusikoiden ja sellaisiksi haluavien uralla (Pääkkölä ym., 2021).

Pääkkölä ja kollegat (2021) tutkivat sukupuolittunutta epäasiallisuutta suomalaisessa ammatillisessa musiikkityössä kuin musiikkikoulutuksessa. Tutkimus toteutettiin anonymilla verkkokyselyllä, johon vastasi 150 henkilöä eri sukupuoliryhmistä (naisia 59 %, miehiä 35 %, muunsukupuolisia 7 %). Tutkimuksessa kävi ilmi, että opetustilanteissa esiintyneen epäasiallisen käytöksen räikeimmät esimerkit sijoittuvat peruskoulun ja lukion musiikkitunneille sekä muodollisen musiikinopetuksen pariin musiikkiopistolla ja konservatorioissa (Pääkkölä ym., 2021). Yksi Skjekstadin ja Ellefsenin (2024) haastateltavista oli sitä mieltä, että naiset ovat vastuussa sukupuolensa halventavasta seksualisoinnista, koska he, toisin kuin miehet, käyttävät kehoaan menestyksen saavuttamiseksi. Naisten seksuaalisointiin voi riittää toisaalta vain naisen keho, joka liitetään monissa kulttuureissa seksuaaliseen kiusaukseen ja siten koetaan kykenemättömänä esimerkiksi tekniseen laulusuoritukseen (Green, 2010). Kuitenkin Pääkkölän ja kollegoiden (2021) tekemän tutkimuksen mukaan seksuaalisen epäasiallisuuden todennäköisyys esiintymistilanteissa oli oletettua yhtäläisempi sukupuolesta riippumatta eli seksuaalista häirintää tapahtui yhtä lailla miesesiintyjille.

Skjekstad ja Ellefsen (2024) tutkivat norjalaisten musiikinopettajien käsityksiä sukupuolirooleista ja sukupuolen moninaisuudesta musiikkikasvatuksessa. Tutkimus tehtiin fokusryhmähaastatteluilla, joihin osallistui 14 musiikinopettajaa eri puolilta Norjaa. Osa opettajien ilmauksista perustui vakiintuneisiin käsityksiin naisten seksuaalisoidusta ja toisinaan jopa naisvihamielisestä kuvauksesta tietyissä musiikkigenreissä, kun taas toiset heijastivat nimenomaan nykyyhetkeä, jossa monet ihmiset kieltäytyvät noudattamasta perinteistä sukupuolijakoa (Skjelstad & Ellefsen, 2024). Populaarimusiikki voi olla naisvihamielistä, poissulkevaa, sekä seksuaalisoitunutta, jota edesauttaa lyyriset vihjailut, naisten esineellistäminen ja seksuaalisointi (Raine & Strong, 2019). Pääkkölän ja kollegat (2021) saivat selville, että sukupuolittunut epäasiallisuus

ilmenee populaarimusiikkikentällä rakenteellisina ja yksilötason ongelmina. Ammatikseen musiikkia tekevät tai ammattiin opiskelevat naiset ja muunsukupuoliset joutuvat todennäköisemmin väheksynnän ja syrjinnän kohteeksi. Toisaalta Wernerin ja Kuusen (2023) tutkimukseen osallistuneet henkilöt totesivat, että sukupuolinen häirintä ja seksistiset puheet eivät ole nykyisin näkyvästi esillä.

Musiikki ja populaarikulttuuri voivat tarjota ilmaisumuotoja, jotka uhmaavat käsityksiä normatiivisuudesta, mutta myös rajoittaa nuorten vapautta ilmaista sukupuoltaan vahvistamalla stereotyyppisiä käsityksiä sukupuolirooleista (Skjelstad & Ellefsen, 2024). Populaarimusiikin harrastaminen edellyttää tietoisuutta siitä, millaisia sukupuolittuneita suhteita meillä on musiikin kanssa, ja tietoisuutta siitä, että populaarimusiikin pedagogiikka ei voi koskaan olla neutraalia. Lisäksi se vaatii kasvattajan tietoisuutta ja valppautta sukupuolinormien lisääntymisestä (Raine & Strong, 2019). Luokkahuoneissamme tarvitaan keskusteluja nykyisestä sukupuolten epätasa-arvosta populaarimusiikin alalla ja tapoja, joilla nämä voivat risteytyä moninaisten opiskelijaidentiteettien kanssa (Raine & Strong, 2019).

4 Tulokset

Tähän kirjallisuuskatsaukseen kootun kirjallisuuden perusteella musiikkikasvattaja voi lisätä sukupuolten tasa-arvoa monipuolistamalla musiikillista ohjelmistoa, kyseenalaistamalla sukupuolittuneita musiikkikäsitteitä (Curtis, 2017), lisäämällä tietoisuutta sukupuolten eriarvoisuudesta (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025) sekä edistämällä saavutettavuutta (Werner & Kuusi, 2023). Opettajien tulisi aktiivisesti kyseenalaistaa stereotyyppioita ja ennakkoluuloja (Silveira, 2019), sekä luoda musiikintunneista turvallisia tiloja pohdinnalle ja keskustelulle (Skjelstad & Ellefsen, 2024). Musiikinopettajien tulisi pyrkiä tunnistamaan ja puuttumaan rakenteisiin, kulttuuriin ja käytäntöihin, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta (Werner & Kuusi, 2023). Näyttämällä monipuolisempaa kuvaa sukupuolen ilmaisusta, musiikkitunneista voidaan tehdä turvallisempia tiloja kaikille osallistujille, niin oppilaille kuin opettajillekin (Skjelstad & Ellefsen, 2024). Musiikkialalla tapahtuvaa häirintää voidaan ehkäistä nostamalla esille ihmisten kokemuksiin ja lisätä tietoisuutta häirinnälle mahdollistavista rakenteista (Pääkkölä ym., 2021).

Sukupuoli vaikuttaa syvästi kaikkiin elämän osa-alueisiin (Healey, 2014), myös musiikkiin. Musiikissa sukupuolta voidaan kuvata monin eri tavoin esittäjän tai säveltäjän sukupuolen mukaan, yhdessä musiikin tyylin, sen historiallisen kontekstin ja kuulijan yksilöllisen identiteetin kanssa (Green, 2010). Musiikki liittyy vahvasti identiteettiin ja sen ilmaisuun (Macdonald ym., 2023), minkä vuoksi myös erilaiset sukupuoli-identiteetit tulisi ottaa huomioon musiikintunneilla. Korkeakoulujen vastuulla on varmistaa, että musiikki kuuluu kaikille ja että se on myös kaikkien saatavilla (Werner & Kuusi, 2023). Musiikinopettajien tulisi välttää sukupuolittunutta terminologiaa kuten termejä miehet ja naiset (Palkki, 2019). Opettajankoulutuksessa on tärkeää kiinnittää entistä enemmän huomiota sukupuolen moninaisuuden ja sukupuolittuneisiin identiteetteihin (Skjelstad & Ellefsen, 2024). Opettajien olisi myös hyvä osallistua moninaisuutta käsitteleviin koulutuksiin ja etsiä itse tietoa sukupuolivähemmistöistä, jotta valmiudet kohdata moninaisuutta paransivat (Palkki, 2019).

Monipuolistamalla musiikillista ohjelmistoa luokkahuoneessa musiikkikasvattajat edistävät oppilaidensa herkkyyttä sosiokulttuurisia eroja kohtaan. Sukupuolittuneita musiikkikäsitteitä voidaan hallita ottamalla koulun tai yhteisön roolimalleja mukaan oppimisprosessiin (Curtis, 2017). Sukupuolten tasa-arvoon voidaan pyrkiä myös puuttumalla epätasa-arvojärjestelmiin rakenteellisella tasolla sen sijaan, että ainoastaan lisättäisiin naisia opetushenkilökuntaan tai ohjelmistoon. Tämän toteutuminen edellyttäisi muutosta ajattelutavassa. Sukupuolten tasa-arvon edistämässä ei tulisi keskittyä siihen, että naiset nähdään harvinaisina poikkeuksina tietyillä

musiikkialan osa-alueilla tai ryhmänä, joka eroaa miehistä (Werner & Kuusi, 2023). Tasa-arvotyön haasteena kuitenkin on muuttaa tietoisuus käytännön toiminnaksi, jotta koulutuksen ja työelämän rakenteet voisivat olla aidosti tasa-arvoisia (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025).

5 Pohdinta

Tutkimuksia tarkasteltaessa, on paljon huomattavia yhtäläisyyksiä. Tutkimuksista kävi ilmi, että naisten kokema väheksyntä musiikinalalla on laaja ongelma. Sukupuolittuneet soittimet rajoittavat nykypäivänäkin musiikillisia valintoja. Koen, että tutkimusaiheeni on hyödyllinen niin musiikkikasvattajille, kuin musiikkikasvattaja opiskelijoille. Jokaisen musiikkikasvattajan olisi hyödyllistä oppia hyödyntämään, sekä kehittämään sukupuolisensitiivistä pedagogiikkaa. Erityisesti nykyisen yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi tämä olisi tärkeää ottaa huomioon. Useassa tutkimuksessa mainittiin myös, että olisi aiheellista ottaa huomioon epätasa-arvoa aiheuttavat rakenteelliset ja yksilölliset tekijät. Rakenteet vahvistavat yksilöiden asenteita, mutta samalla ihmisten käyttäytyminen lujittaa näitä rakenteita vasta-vuoroisesti (Pääkkölä ym., 2021). Näitä rakenteellisia asenteita voi olla vaikea tunnistaa itsessään. Kuitenkin, jos ne jäävät jatkuvasti huomiotta, mahdollistuu noidankehä epätasa-arvoa aiheuttaville tekijöille myös musiikinluokassa.

Koskela (2022) ehdottaa, että yliopistojen musiikinopettajakoulutuksen opetussuunnitelmissa olisi mainittava, että tulevia opettajia olisi ohjattava tunnistamaan rakenteellista eriarvoisuutta aiheuttavat järjestelmät ja etsimään keinoja niiden purkamiseksi. Koskelan lisäksi moni muu tutkija ehdotti samankaltaista käytäntöä. Vaikka eriarvoisuuden tunnistaminen on tärkeää, on mahdollista, että moni musiikinopettajaksi kouluttautuva kaipaisi konkreettisia ja toimivia ohjeita eriarvoisuuden vähentämiseen. On tärkeää muuttaa tietoisuus käytännön toiminnaksi, jotta koulutus voi olla aidosti tasa-arvoisia (Borgström Källén & Ferm Almqvist, 2025). Tämä todistaa sen, että tätä aihetta tulisi tutkia vielä lisää.

Monessa tutkimuksessa kävi ilmi, että naiset ovat musiikin alalla alakynnessä. Jotta ilmiöstä voitaisiin saada laajempaa tietämystä, mielestäni olisi perusteltua ja tarpeellista tutkia myös miesten kokemuksia ja tarkastella ilmiötä toisesta näkökulmasta. Pohdin, onko samanlaista tutkimusta tehty miehistä ja ovatko miehet esimerkiksi valmiita puhumaan kokemuksistaan tai tunnistavatko he edes mahdollisia eriarvoisia käytänteitä? Pääkkölä ja kollegat (2021) mainitsivat tutkimuksensa toteutuksessa, että poikien ja miesten kokemaa häirintää, syrjintää ja muita epäasiallisuuksien muotoja voisi pitää jonkinlaisena tabuna, sillä siitä on puhuttu julkisuudessa erittäin vähän. Heidän tutkimuksensa olikin yksi harvoista tähän asti tehdyistä, joka näytti tuloksia myös miesten ja poikien kokemista musiikkiin liittyvistä sukupuolittuneista epäasiallisuuksista.

Osassa tutkimuksissa tutkittiin vain muutamaa henkilöä, jolloin voisi olettaa, etteivät tulokset ole kovinkaan laajaan joukkoon yleistettävissä. Toisaalta tällaisissa tutkimuksissa päästiin paremmin tarkastelemaan henkilökohtaisia kokemuksia ikään kuin lähietäisyydeltä. Yleisissä kyselyissä voi olla ongelmana se, että ihmiset ymmärtävät kysymykset eri tavalla tai täyttävät ne huolettomasti. Huomasin myös ongelman tutkimuksien kyselyissä ja haastatteluissa, jotka joko järjestettiin muulla kuin haastateltavien äidinkielellä tai käännettiin englanniksi. Tekstin käytyä vielä toisen kerran käänösprosessin läpi, joidenkin lainauksien merkitys voi muuttua huomattavasti. Otin kuitenkin tarkasti ja tekstikohtaisesti kontekstin huomioon ja pyrin löytämään tärkeimmän ajatuksen lainauksien takaa.

Ajankohtaista tietoa löytyi erityisesti sukupuolittuneesta musiikkikasvatuksesta ja sukupuolen moninaisuudesta musiikkikasvatuksessa. Koin sukupuolen ilmaisun tärkeänä osana tutkielmaani, mutta vain muutama löytämäni tutkimus käsittelivät sitä. Tutkielmani aihe on lisäksi erityisen ajankohtainen, joten koen, että sukupuolen ilmaisua musiikkikasvatuksessa tulisi tutkia lisää. Oli myös vaikea löytää ajankohtaista tietoa joistain tärkeistä käsitteistä ja niiden määrittelyistä, esimerkiksi queer-pedagogiikasta. Tämä oli myös yksi niistä syistä, miksi otin tutkielmaani yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä.

Valitsin tutkielmaani niin omia ennakkoajatuksiani haastavia, kuin tukeviakin lähteitä. Pyrin olemaan siis mahdollisimman objektiivinen. Tein kuitenkin yksilönä päätöksiä ja sisällytin tutkielmaani omasta näkökulmastani oleelliset asiat eli toisin sanoen oma mielipide on pakostakin vaikuttanut tuotettuun tekstiin. Kirjallisuuskatsaus on toisaalta kokoava teksti aiemmin tehdystä tutkimuksesta, jolloin on tehtävä tiivistyksiä ja päätöksiä omaa harkintaa käyttäen. Tekstiä lukiessa on siis hyvä ottaa huomioon, että tutkija tekee omia harkinnallisia päätöksiä siitä, mitä tutkimuksia käyttää ja mitä asioita tutkimuksista sisällyttää omaan tutkielmaan.

Pro gradu- tutkielmassa olisi kiinnostavaa tutkia empiirisesti, miten sukupuolittuneet käsitykset musiikkista vaikuttavat oppilaisiin. Voisin toteuttaa tutkielman yhdistelemällä kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä kerätä aineistoa haastatteluja ja kyselyjä hyödyntäen. Olisi mielenkiintoista tehdä kyselyitä soitinvalinnoista, sekä musiikkimausta ja tutkia, miten sukupuolinormit ovat mahdollisesti vaikuttaneet. Mahdollinen jatkotutkimus voisi liittyä miesten näkökulmaan sukupuolittuneesta musiikkikasvatuksesta, sillä useimmat löytämäni tutkimukset tarkastelivat enimmäkseen naisten tai sukupuolivähemmistöjen kokemuksia. Pro gradussa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota eettisiin periaatteisiin. Yhtä lailla, kuin tässä tutkielmassa, pro

gradu -tutkielmassa olisi hyvä ottaa huomioon, että aineistoa tulisi pyrkiä tulkitsemaan neutraalisti, ilman, että oma mielipide vaikuttaisi aineiston keruuseen ja tuloksiin.

6 Lähteet

- Armstrong, V. (2011). *Technology and the gendering of music education* (1st ed). Ashgate.
<https://doi.org/10.4324/9781315612003>
- Auslander, P. (2006). Musical Personae. *TDR : Drama Review*, 50(1), 100–119.
<https://doi.org/10.1162/dram.2006.50.1.100>
- Bhatti, F. (2024). Introductory Chapter: Where the World Stands in Gender Equality? Teoksessa *Gender Inequality* (ss. 3–12). IntechOpen.
- Borgström Källén, C., & Ferm Almqvist, C. (2025). Gender equality in higher music education: Consecrated and peripheral positions. *Arts and Humanities in Higher Education*, 24(1), 71–87. <https://doi.org/10.1177/14740222241276164>
- Butler, J. (1999). *Gender trouble : feminism and the subversion of identity*. Routledge.
<https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203902752>
- Bylica, K., & Wright, R. (2019). Gender and Popular Music Education in North America: We Need to Talk. *Towards Gender Equality in the Music Industry*, 15–28.
<https://doi.org/10.5040/9781501345531.CH-002>
- Cannizzo, F., & Strong, C. (2020). ‘Put some balls on that woman’: Gendered repertoires of inequality in screen composers’ careers. *Gender, Work, and Organization*, 27(6), 1346–1360. <https://doi.org/10.1111/gwao.12496>
- Cosker-Rowland, R. (2023). Recent Work on Gender Identity and Gender. *Analysis (Oxford)*, 83(4), 801–820. <https://doi.org/10.1093/analys/anad027>
- Curtis, L. (2017). The Gendering of Music: Breaking the Cycle. *Canadian Music Educator*, 59(1), 5–9.
- Cusick, S. G. (1994). Feminist Theory, Music Theory, and the Mind/Body Problem. *Perspectives of New Music*, 32(1), 8–27. <https://doi.org/10.2307/833149>
- Demos, V. P., & Segal, M. T. (2017). *Gender panic, gender policy* (1st ed). Emerald Publishing.

- Dibben, N. (2023). Gender identity and music. Teoksessa R. Macdonald, D. J. Hargreaves, & D. Miell (Toim.), *Musical identities* (ss. 117–133). Oxford University Press.
- Ervin, J., Scovelle, A., Churchill, B., Maheen, H., & King, T. (2023). Gender identity and sexual orientation: a glossary. *Journal of Epidemiology and Community Health* (1979), 77(5), 344–348. <https://doi.org/10.1136/jech-2022-220009>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Feeney, S., & Freeman, N. K. (2019). Gender Expression and Identity. *YC Young Children*, 74(5), 84–90.
- Finlex. (2025). *Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta*. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/1986/609>
- Green, L. (1997). *Music, gender, education*. Cambridge University Press.
- Green, L. (2010). Gender Identity, Musical Experience and Schooling. Teoksessa R. Wright (Toim.), *Sociology and Music Education* (ss. 129–153). Ashgate.
- Hardies, K. (2022). Normalising gender equality: Changing gender norms to increase gender equality. *Tijdschrift voor genderstudies*, 25(3), 212–230. <https://doi.org/10.5117/TVGN2022.3.003.HARD>
- Healey, J. (2014). *Sexual orientation and gender identity* (1st ed). The Spinney Press.
- Hirsjärvi, S. (1986). *Tutkimus ja sen raportointi*. Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2000). *Tutki ja kirjoita* (6., uud. p.). Tammi.
- Hopkins, E., & Berkers, P. (2019). Engineering a Place for Women: Gendered Experiences of the Music Technology Classroom. *Towards Gender Equality in the Music Industry*, 45–58. <https://doi.org/10.5040/9781501345531.CH-004>
- Kuula-Luumi, A. (2011). *Tutkimusetiikka : aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys* (2. uud. p.). Vastapaino.
- Lindqvist, A., Sendén, M. G., & Renström, E. A. (2021). What is gender, anyway: a review of the options for operationalising gender. *Psychology and Sexuality*, 12(4), 332–344. <https://doi.org/10.1080/19419899.2020.1729844>

- Macdonald, R., Hargreaves, D. J., & Miell, D. (2023). *Musical identities*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198509325.001.0001>
- Mazursky, N. (2025). Exploring gender expression: Experiences of transgender youth in out-of-home care. *Child Abuse and Neglect*, 160. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.107167>
- McBride, N. R., & Palkki, J. (2020). Big boys don't cry (or sing) ... still?: a modern exploration of gender, misogyny, and homophobia in college choral methods texts. *Music Education Research*, 22(4), 408–420. <https://doi.org/10.1080/14613808.2020.1784862>
- Meyer, E. J., Zabala-Eisshofer, C., & Atteberry, A. (2025). Educators' interventions in gendered harassment: the importance of school culture. *Teaching Education (Columbia, S.C.)*, 36(1), 100–123. <https://doi.org/10.1080/10476210.2024.2442935>
- Miller, B. L. (2014). *Gender identity : disorders, developmental perspectives and social implications*. Nova Publishers.
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.
- Palkki, J. (2019). "My voice speaks for itself": The experiences of three transgender students in American secondary school choral programs. <https://doi.org/10.1177/0255761419890946>, 38(1), 126–146.
- Pasanen, T (2024) Analyysi: Nuorten miesten ja naisten välinen kuilu kasvaa
- Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Pitkäniemi, A., Sihvonen, A., Särkämö, T., & Soinila, S. (2020). Musiikki-interventiot kivun hoidon osana. *Suomen lääkirilehti*, 75(37), 1843-1848.
- Pääkkölä, A.-E., Käpylä, T., & Peltola, H.-R. (2021). Populaarimusiikkitoiminnassa koettu sukupuoliolittunut epäasiallisuus. *Musiikki*, 51(2), 55–82. <https://doi.org/10.51816/musiikki.110848>
- Raine, S., & Strong, C. (2019). *Towards gender equality in the music industry: An Introduction* (First edition, ss. 1–11). Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781501345531>

- Rideout, A. M. (2023). Equity in Music Education: Incorporating Queer Theory into Culturally Responsive Teaching. *Music Educators Journal*, 110(2), 59–63. <https://doi.org/10.1177/00274321231218585>
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? : johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto. http://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Silveira, J. M. (2019). Perspectives of a Transgender Music Education Student. *Journal of Research in Music Education*, 66(4), 428–448. <https://doi.org/10.1177/0022429418800467>
- Skjelstad, E., & Ellefsen, L. W. (2024). Challenging Stereotypes? Norwegian Music Teachers' Repertoires on Gender Roles and Gender-Expansiveness. *Journal of Research in Music Education*, 71(4), 398–417. <https://doi.org/10.1177/00224294231175859>
- Steensma, T. D., Kreukels, B. P. C., de Vries, A. L. C., & Cohen-Kettenis, P. T. (2013). Gender identity development in adolescence. *Hormones and Behavior*, 64(2), 288–297. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2013.02.020>
- Stumbrienė, D., Ruiz, J. L., & Sirvent, I. (2025). Towards gender equality in education: Different strategies to improve subnational performance of European countries using data envelopment analysis. *Socio-Economic Planning Sciences*, 98. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2024.102138>
- Trollinger, L. (2021). Sex/Gender Research in Music Education: A Review. *Visions of Research in Music Education*, 16(5). <https://digitalcommons.lib.uconn.edu/vrme/vol16/iss5/5>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vora, P., & Sousa, A. De. (2022). Gender identity and gender identity disorder: Issues for clinical practice. *Annals of Indian Psychiatry (Online)*, 6(4), 301–303. https://doi.org/10.4103/aip.aip_2_23
- Wendling Mike, & Epstein Kayla. (2025). *Trump makes "two sexes" official and scraps DEI policies*. <https://www.bbc.com/news/articles/czx84en1yp4o>

Werner, A., & Kuusi, T. (2023). Gender equality discourse in classical music higher education: Women, individualisation, and change. *International Journal of Music Education*. <https://doi.org/10.1177/02557614231199473>

Wood, W., & Eagly, A. H. (2015). Two Traditions of Research on Gender Identity. *Sex Roles*, 73(11–12), 461–473. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0480-2>